

УДК 911.3

Сагач О.В., Юденкова К.В.

УКРАЇНА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Розглянуто питання сучасної зовнішньої політики України та правові засади, на яких здійснюється співпраця з іншими державами. Особливу увагу було приділено місцю України на міжнародній арені, майбутнім перспективам інтеграції.

Ключові слова: зовнішня політика, міжнародні відносини, міжнародні організації.

Рассмотрены вопросы современной внешней политики Украины и правовые основы, на которых осуществляется сотрудничество с другими государствами. Особое внимание было уделено месту Украины на международной арене, будущим перспективам интеграции.

Ключевые слова: внешняя политика, международные отношения, международные организации.

This article presents the question of modern Ukraine's foreign policy and law principles on which the cooperation with other states is based. Particular attention was paid to the place of Ukraine in international relations, the future prospects of integration.

Keywords: foreign policy, international relations, international organizations.

Постановка проблеми. Реалізація Україною свого потенціалу знаходиться у безпосередній залежності від її активного і повномасштабного входження до світового співтовариства, її участі в існуючій системі міжнародних організацій. Міжнародні організації відіграють значну роль у політичних процесах сучасного світу й нерідко мають вирішальний голос у врегулюванні міжнародних конфліктів. Зовнішня політика України спрямовується на утвердження й розвиток України як незалежної демократичної держави, на збереження її територіальної цілісності та недоторканності кордонів, на включення національного господарства у світову економічну систему, на поширення в світі образу України як надійного і передбачуваного партнера.

Актуальність дослідження полягає в тому, що відбувається становлення України на міжнародній арені й визначення її місця у сучасних міжнародних відносинах. Саме активна участь України в міжнародних організаціях дасть можливість вирішити цілий ряд важливих питань політичного, економічного, демократичного характеру, що будуть сприяти формуванню необхідної основи для розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі питання взаємодії України з міжнародними організаціями є доволі

дискусійним. Причому не лише серед українських дослідників, а й серед зарубіжних науковців. Серед них найважливішими є праці таких вчених, як Антонюк Н.В., Асланян Г.П., Базилюк Я.Б., Варцава В.І., Гохберг Ю.А., Теплицький Г.М., Чала Н.Д., Д.Горелов, Є.Ніколаєв, В.Сіденко, Козак Ю.Г., Ковалевський В.В. Мальський М.З., Мацяк М.М., Мокій А.І., Яхно Т.П., Чекаленко Л. Д., Яценко Б.П., Панченко Ж.О. Спектр невирішених проблемних питань, невизначеність позиції України у міжнародній діяльності ускладнюють зовнішню політику держави.

Постановка завдань та мети дослідження. Мета дослідження – аналіз сучасного стану співробітництва України із міжнародними організаціями і подальших перспектив його розвитку. Серед поставлених завдань варто виділити такі: вивчення правових засад, на яких здійснюється зовнішня політика України; дослідження сучасного стану співробітництва держави із провідними міжнародними організаціями; оцінка місця України на міжнародній арені.

Виклад основного матеріалу. Найвизначнішою історичною подією кінця ХХ ст., що кардинально змінила політичну карту світу, був розпад радянської колоніальної імперії. Україна, як й інші радянські республіки, стала суверенною і незалежною державою. Основним документом, який визначав принципові засади розбудови державотворчих процесів, у тому числі в сфері зовнішньої політики, став Акт проголошення незалежності України, прийнятий 24 серпня 1991 р. Виходячи з цього документу Верховна Рада України 2 липня 1993 р. схвалила «Основні напрямки зовнішньої політики України». В них, зокрема, наголошується, що неодмінною умовою розбудови незалежної Української держави є її активне та повномасштабне входження до світового співтовариства. Торуючи свій шлях у світ, Україна спирається на власні фундаментальні загальнонаціональні інтереси, а саме: стратегічні та геополітичні, пов'язані з національною безпекою України та захистом її політичної незалежності; економічні, пов'язані з інтегруванням економіки України у світове господарство; регіональні, субрегіональні, локальні. Здобуття Україною державної незалежності висунуло цілу низку проблем у сфері міжнародних відносин. Україна займає певне місце у системі сучасних міжнародних відносин. Основні цілі, геополітичні аспекти, пріоритети та напрямки зовнішньої політики сучасної України сформовані у Акті незалежності України (де є спеціальний десятий розділ «Міжнародні відносини»), у Декларації про державний суверенітет, виступах Президента та інших документах. Зовнішня політика спрямовується на утвердження й розвиток України як незалежної демократичної держави, на збереження її територіальної цілісності та недоторканності кордонів, на включення національного господарства у світову економічну систему, на поширення в світі образу України як надійного і передбачуваного партнера. Головною метою зовнішньої політики України є забезпечення її національних інтересів, захист прав та інтересів її громадян за кордоном, створення

благо сприятливих умов для соціально-економічного розвитку нашої держави. Україна проводить відкриту, чесну і принципову зовнішню політику, засновану на принципах та нормах міжнародного права.

У декларації про державний суверенітет України записано, що: Україна як суб'єкт міжнародного права здійснює безпосередні відносини з іншими державами, укладає з ними договори, приймає участь у діяльності міжнародних організацій у обсязі, який є необхідним для ефективного забезпечення національних інтересів у політичній, економічній, інформаційній та інших сферах; Україна виступає рівноправним учасником міжнародного спілкування, активно сприяє укріпленню загального миру та міжнародної безпеки, безпосередньо приймає участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах; Україна визнає перевагу загальнолюдських цінностей над класовими, пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами державного права. Україна урочисто проголошує про свій намір стати у майбутньому постійно нейтральною державою, яка не приймає участі у військових блоках та дотримується трьох без'ядерних принципів: не використовувати, не виробляти та не купувати ядерної зброї. Основні напрямки зовнішньої політики України були доповнені з Звернені Верховної Ради України «До парламентів та народів світу». У ньому говориться: «Україна будує демократичну правову державу, першочерговою метою якої є забезпечення прав та свобод людини. З цією метою Україна буде неуклібно дотримуватися норм міжнародного права, керуючись Загальною Декларацією прав людини, Міжнародними пактами про права людини, які Україна ратифікувала, та іншими міжнародними документами». Геополітичні аспекти зовнішньої політики України:

- Україна – європейська держава, тому вона повинна зміцнювати, розширювати всебічні зв'язки з країнами Європи.
- Україна – як колишня республіка СРСР – збереження та подальший розвиток взаємовигідних відносин з ними.
- Україна – морська держава, що зумовлює необхідність розвитку взаємовигідних відносин з країнами Чорноморського та Середземноморського басейнів.

Основні пріоритети та напрямки зовнішньої політики української держави: 1. Центральним напрямком зовнішньополітичної державності України є плідна робота в ООН, в її спеціалізованих органах, установах, структурах, та міжнародних організаціях. 2. Зовнішньополітична дипломатична діяльність на засадах рівноправності, визнання територіальної цілісності та нерухомості існуючих кордонів. 3. Встановлення, підтримка та розвиток економічних, культурних, науково-технічних відносин. 4. Участь у вирішенні глобальних проблем сучасного світу. 5. Збереження та подальше зміцнення добросусідських стосунків з колишніми республіками СРСР. 6. Участь у вирішенні військово-політичних проблем. Зовнішня політика України пройшла два етапи; перший – від серпня 1991 р. до середини 1994р. – і другий – від середини

1994 р., і до цього часу. Перші кроки на зовнішній арені, досягнення, а також труднощі та проблеми в царині міжнародних відносин – упродовж трьох місяців Україну як незалежну державу визнали понад 140 країн світу. В цей період Україна стала членом Наради з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ, згодом – ОБСЄ), багатьох міжнародних організацій, зокрема Світового банку. Міжнародного Валютного Фонду. З набуттям незалежності в серпні 1991 р. Україна стверджує свій імідж на міжнародній арені. Вона стала реальним та повноправним членом міжнародно-правової системи: ратифікувала такі міжнародно-правові акти, як Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р., Конвенцію про захист прав людини та основних свобод 1950 р., та багато інших міжнародно-правових актів ООН, Ради Європи, Міжнародної організації праці тощо. Україна стала першою державою в світі, яка добровільно відмовилася від ядерної зброї. Першою серед колишніх радянських республік Україна приєдналася до Партнерства заради миру. 14 січня 1994 р. у Москві президенти України, США та Росії підписали тристоронню Заяву та додаток до неї про ліквідацію ядерної зброї на території України. Під час зустрічі держав-учасниць ОБСЄ у Будапешті в 1994 р. лідери цих держав та Великої Британії підписали Меморандум про надання гарантій безпеки нашій державі. 31 жовтня 1995 р. Верховна Рада України проголосувала за приєднання до Статуту Ради Європи. Закон України «Про приєднання до Статуту Ради Європи» передано на довічне зберігання до штаб-квартири Ради Європи у Страсбурзі. 9 листопада 1995 р. Комітет Міністрів Ради Європи юридично затвердив рішення Парламентської Асамблеї Ради Європи про вступ України до цієї авторитетної міжнародної організації. Того ж дня перед Палацом Європи у Страсбурзі відбулася урочиста церемонія підняття Державного прапора України – 37-го повноважного члена Ради Європи. Вступ до Ради Європи став важливим кроком на шляху України до європейського співтовариства. У 2002 р. Україна остаточно заявила про свій європейський вибір – вступ у Європейський Союз та інтегрування у НАТО. Станом на 1.01.2012 р. Україна приймає активну участь у діяльності 73 міжнародних організацій. Особливого значення Україна надає діяльності в межах ООН, Інтерполу, МБРР, СОТ та ін. Приєднання до міжнародної організації накладає на нашу державу певні обов'язки, як політичного, так і фінансового характеру.

Висновки. Україна приймає активну участь у системі сучасних міжнародних відносин. Держава являється членом 73 міжнародних організацій, у яких проводить активну роботу, що віддзеркалює не лише загальні, а й національні інтереси нашої держави. Найактивнішу участь Україна приймає у таких організаціях як ООН, особливо ЮНЕСКО, її фінансових установах – МВФ, МБРР, СОТ, Раді Європи, ОБСЄ, СНД, ОЧЕС та ГУАМ. Особливо важливою є співпраця держави з ЄС, НАТО та ОЕСР. У наш час країна дотримується політики рівновекторності, тобто розвиває стосунки із країнами заходу – Німеччина, Італія, Польща, США

та країнами сходу – Росія, Білорусь, Казахстан, Узбекистан та Китай. Обов'язковим є також стабілізація та розвиток сприятливих взаємовідносин із іншими міжнародними організаціями.

1. *Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Рекомендовано МОН / Я.Б. Олійника та ін., за ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. — К.: знання 2011. — 640 с., 28 с. іл. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист №1/11-3201 від 16 квітня 2010 р).*
2. *Геополітика: Україна в міжнародних відносинах [Електронний ресурс] – Режим доступу:*
3. *Личова Г. Імідж країни в глобальному просторі // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Економіка. Вип. 85/2006. – К., 2006. – С. 33-36.*
4. *Міжнародні організації: Навч. посібник/За ред. Козака Ю.Г., Ковалевського В.В., Кутайні З. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 440 с.*
5. *Мокій А.І., Яхно Т.П., Бабець І.Г. Міжнародні організації. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 280 с.*
6. *Правознавство. Навчальний посібник. Кредитно-модульний курс. (тв. пер.) / Копиленко О.П., Мозговий Л.І. – К.: Професіонал, 2007. – 400 с.*
7. *Сучасні геополітичні процеси: Світ і Україна [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kbiuara.kharkov.ua/kaf/pf_sgpsu.pdf*
8. *Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 712 с.*
9. <http://kimo.univ.kiev.ua/> – Електронна бібліотека міжнародних відносин
10. <http://www.mfa.gov.ua/> – Офіційний сайт МЗС України
11. http://www.ya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=508:2010-10-13-13-44-20&catid=40:2010-08-29-07-09-53&Itemid=54 – Імідж України в світі: актуальні проблеми